Slavistična revija (https://srl.si) je ponujena pod licenco
Creative Commons, priznanje avtorstva 4.0 international.
URL https://srl.si/sql_pdf/SRL_2002_1_10.pdf | DOST. 29/01/26 16.21

JAPLJEVI PREVODI HAGEDORNA IN POPA

Med Japljevo rokopisno zapuščino, ki jo hrani Arhiv Slovenije (Priv. A. AS 892, Japelj; fotokopije, po katerih sem pripravljal transkripcijo, so tudi v NUK-u: rkp. 10/61), je med prevodi poezije ter dramatike in njegovimi izvirnimi pesmimi ohranjenih tudi pet prevodov posvetnih pesmi: štiri pesmi Friedricha Hagedorna in ena Alexandra Popa.

Za Japljeve štiri izvirne pesmi (*Na povikšanje tiga visoku rojeniga gospoda Filipa kneza Kobencelna*, *Oda na god ene mlade gospodične*, *Kaku se na Krajnskim prosu mane*, *Postela na kmetih*) je literarna zgodovina že oskrbela transkripcije in jim v študijah ali antologijah namenjala pozornost (Rupar, Koruza, Gspan). Prevodi (vendar brez transkripcij) so bili sicer tudi deležni sistematične in izčrpne obdelave (Barovič), ki pa je ostala le v obliki diplomske naloge. Kolikor je meni znano, je bil širši javnosti z objavljeno študijo predstavljen samo Japljev prevod Racina (Smolej). Omenjeni Japljevi prevodi iz Hagedorna in Popa torej do zdaj še niso bili objavljeni.

Japelj je pripadal Zoisovemu krogu, v katerem se je ob delih iz zgodovinopisja, jezikoslovja, namenjenih izobražencem, in pratiki ter priročnikih, namenjenih širšemu bralskemu krogu, takorekoč sistematično srbelo tudi za leposlovje, in sicer tako za izobražence (npr. Vodnikove *Pesme za pokušino*, Linhartovi igri) kot tudi za širše bralsko občestvo (npr. verzi v Vodnikovih pratikah).

Izoblikoval pa se je v Zoisovem krogu tudi korpus besedil, ki so bili namenjeni očitno zgolj ozkemu krogu Zoisovega omizja, morda nekakšnemu literarnemu salonu. Ne znam si drugače razlagati, zakaj so ob tako številnih razsvetljenskih tiskih Zoisova *Efeška vdova* in njegov *Planšar* (tudi pesem *Letas kaže* in prevoda Bürgerjeve *Lenore* in Castijevega *Mačka*, a so po značaju drugačne kot ostale iz skupine, ki jo omenjam) pa omenjenih pet Japljevih prevodov in tri njegove izvirne pesmi ostali v rokopisu (edina pesem, ki je bila tiskana, je bila v goriškem zborniku iz leta 1779 objavljena Japljeva pesem knezu Kobenclu, ki je tudi drugačnega značaja kot one v rokopisu).

Vsem omenjenim »rokopisnim« pesmim je skupen neutilitaren odnos pisca oziroma prevajalca do literature: gre za humorne, satirične, po tematiki nemalokrat okrogle pesmi nenarodnobudnega značaja, ki bi jih širša javnost najbrž le stežka pripisala uglednemu, najbogatejšemu Kranjcu ali pa na drugi strani bodočemu tržaškemu škofu.

Pri transkripciji sem se držal osnovnega načela, ohraniti fonetično podobo izvirnika. Posodobil sem pisanje sičnikov in šumevcev (c, z, s, č, ž, š). Dolgi naglašeni í, ki ga Japelj zapisuje z y, sem transkribiral z í ali i (brez naglasa), odvisno pač od tega, ali je dandanes naglas pri branju in razumevanju teksta še potreben. Ohranil sem opuščaje in zapis polglasnika. Dvojne soglasnike in samoglasnike sem nadomestil z enojnimi (na paare > na pare). Pri zapisovanju velikih začetnic, pisanju skupaj in narazen, zapisovanju ločil in naglasov sem se ravnal po načelu, ohraniti čim več izvirnega, a zapis vendarle, kot je to običaj pri transkripciji, približati sodobni pravopisni normi.

Japelj je prevedel tele Hagedornove pesmi: Der ordentliche Hausstand (*To po red obernenu gospodinstvu*), Die Verleumdung (*Opravlanje*), Doris (*Marjana*) in Der Zorn eines Verliebten (*Jeza*). Popov *Rondeau* v slovenskem prevodu nima posebnega naslova. Med naštetimi petimi pesmimi je samo pri Popovem *Rondeauju* levo ob prevodu tudi zapis originalnega, angleškega besedila.

Pri *Rondeauju* je potrebno omeniti zunajliterarno danost, ker ima brez nje duhovita dvokotična miniaturka (lahko) povsem drugačen pomen. *Rondeau*, tako Barovičeva (1972/73: 10), sodi med Popova pisma Cromwellu in naj bi bil odgovor neki dami, ki ga je zaničevala zaradi njegove majhne rasti. »Majhna reč /.../ vže vejš, kéj«, zaradi katere naj bi ga kasneje čislala, pa je njegovo mesto, ki naj bi mu pripadalo v filozofiji.

Japljevi prevodi Hagedorna in Popa lahko dopolnijo podobo tako Japlja kot dejavnosti Zoisovega kroga in slovenskega razsvetljenstva in nemara še kaj.

Slavistična revija (https://srl.si) je ponujena pod licenco
Creative Commons, priznanje avtorstva 4.0 international.
URL https://srl.si/sql_pdf/SRL_2002_1_10.pdf | DOST. 29/01/26 16.21

Friedrich Hagedorn

To po red obernenu gospodinstvu

Krišpín se vednu vinen vleže,
večkrat kér se vže dan svetlí.
Njegove lepe žene Neže
se sosed zmiram rad derží.
Taku se njena reč domača
po redi prav lepu obrača.

Krišpín se kumaj z doma gane
‘nu k nov’mu vinu vun hití:
se žena tudi ‘z hiše zmane
ter po soseda vun leti.
Taku se njena reč domača
po redi prav lepu obrača.

On njej brez konca prerokuje,
de nič čez dobru vinu ni:
al ona tudi perpovduje,
de nič čez nje sosesko ni.
Taku se njena reč domača
po redi prav lepu obrača.

Zvečer ‘nu popoldanske čase
s sosedam ona vkup teči;
al kakor hitru noč narase,
pomaga možu, de zaspi.
Taku se njena reč domača
po redi prav lepu obrača.

On nima nevošlive žele
‘nu ona vživa dobre dni.
Mož ji pervoši nje vesele
‘nu ona vzam’ bokal pusti.
Taku se njena reč domača
po redi prav lepu obrača.

Žené, kir na možá reglate,
de v vinu noč ‘nu dan teči:
v tej hiši lejp izgled imate,
denite Nežo pred oči.
Taku se njena reč domača
po redi prav lepu obrača.

Slavistična revija (https://srl.si) je ponujena pod licenco
Creative Commons, priznanje avtorstva 4.0 international.
URL https://srl.si/sql_pdf/SRL_2002_1_10.pdf | DOST. 29/01/26 16.21

Možjé, kir ste z ženó ked žvina,
če njo kaj sosed podvuči:
tu se vučite od Krišpína,
de natolc'vanje vin' vtopi.
Taku se njega reč domača
po redi prav lepu obrača.

Opravlanje

Vse te lejpe starih časov
so možem sovražne ble;
tud' te lejpe naših časov
moških blizu ne pusté.
Vender prav'jo in' zna biti,
de se vže dadó sprositi.

Vsmilenja nigdar čutiti,
to le naša Mica ve,
čednost le samú lubiti,
ta je čast mladosti nje.
Vender prav'jo in' zna biti,
de se ona dá sprositi.

Ne govori od vas'vanja,
de bi Katra vpričo b'la:
njo ta mehka vejst perganja
čertit, kar je od svejta.
Vender pravjo in zna biti,
de se ona dá sprositi.

S'cer lubezen zna zmečiti,
vender našo Špelo ne;
kér začne rudeča biti,
kakor klafat se začne.
Vender pravjo in zna biti,
de se ona dá sprositi.

Metka je častena bila,
de je ona une dni
šest snubačov odpodila,
de ta sedmi še bejži.
Vender pravjo in' zna biti,
de se ona dá sprositi.

Slavistična revija (https://srl.si) je ponujena pod licenco
Creative Commons, priznanje avtorstva 4.0 international.
URL https://srl.si/sql_pdf/SRL_2002_1_10.pdf | DOST. 29/01/26 16.21

Samosvojost moja snaga,
poje Neža tavženkrat.
Prejden eden njo premaga,
vzame Turkam Beligrad.
Vender pravjo in' zna biti,
de se ona dá sprositi.

Zgol vučenu modruvanje
je Marjančen kratik čas,
vse preprostu vasuvanje
ni vučene žene špas.
Vender pravjo in' zna biti,
de se ona dá sprositi.

Cila pleše, poje, skače,
de per njej lubezni ni:
kar dekleta vse segače,
njenmu sercu nič ne strí.
Vender pravjo in' zna biti,
de se ona dá sprositi.

Liza se z nje senco krega,
de je vse preblizu nje,
ona se vsigá ferbega,
kar na pare vkupej gre.
Vender pravjo in' zna biti,
de se ona dá sprositi.

O ta svejt vže h koncu kima,
tud' nedolžnost varna ni.
Dokler večkrat priče nima,
de se čistu zaderží.
Vender pravjo in' zna biti,
de se ona dá sprositi.

Marjana

Ta lepa, priazna Marjana,
kaku se ta reva kasá!
De ona od drugih spelana
tak gerdiga ded'ca ima;
minulu je njenu vesele,
prijetnost 'nu smehi so všli:
zvestoba, terplenje, povele
so v svatovski noši prišli.

Slavistična revija (https://srl.si) je ponujena pod licenco
Creative Commons, priznanje avtorstva 4.0 international.
URL https://srl.si/sql_pdf/SRL_2002_1_10.pdf | DOST. 29/01/26 16.21

Nje mož, ki ga ajfranje peče,
je terd ‘nu nevsmilen prut’ njé,
kar kol’ mu ta vbožica reče,
ga zdajci zadene ‘nu vjé.
To nigdar podnevi ne neha
in’ tudi ponoči terpi;
/pa/ kadar se njemu vže zdeha,
od aifranja kumaj zaspi.

Ta žena se joka, zdihuje
in toži nebesam nje stan:
se s hudim zvestoba vračuje,
kaku bo nezvesti deržan?
Nebesa, mašujte vi mene,
končajte te žalostne dni!
Če noč’te, me sila peržene,
de to se skuz mene zgodi.

Vi tega poštenja postave,
jest vas scer zdihvanjam deržim,
al moji mladosti težave
jest vejm, de preveč naložim.
To scaganje meni vže žuga,
ta žalost mi glóje serce,
nedolžnost zasluži kaj drugga,
kaj nismo žené, ‘nu lejpé?

Kak’ se je mašvalu to dete,
še danas obeden ne ve,
vi, lejpe ženice, povejte!,
kaj vi bi sturile samé?
Dekleta, le žen poprašajte,
scer one vse skrivnu deržé,
al fletnu iz njih izmotajte,
kaj one z mašvanja sturé.

Jeza

Men’ je Mica oblubila
k meni priti še pred trejm.
Zdaj je ura pet odbila,
vender nič od nje ne vejm.

Kér se jest rotim od jeze,
de na maram več za njó,
mi naenkrat sem perleze
in’ mi pomolí rokó.

Slavistična revija (https://srl.si) je ponujena pod licenco
Creative Commons, priznanje avtorstva 4.0 international.
URL https://srl.si/sql_pdf/SRL_2002_1_10.pdf | DOST. 29/01/26 16.21

Ti si lejpa, ji jest rečem:
al ti uro tak deržiš?
Jest se vže dve uri pečem,
kaj se dalej ne mudiš?

Scer per uri ena žena
nima treba vsih koles,
de je le lejpu narjena,
gréde ura brez peres.

Kér en' kolku k sebi pridem
in' jo hujši še rotim,
Pust' me, pravi, al ti vjidem,
de jest tudi govorim.

Vidiš, kéj je roža stala,
o kaku me to bolí!
Ta m'je v nederje zderčala,
v persi se en tern vsadí.

Bog, ti meni sam verjameš,
kak me groznu to bolí;
le poglej, če ne verjameš,
kér ta tern še zdaj tečí.

To rekoč odgerne persi
in pokaže, kéj bolí.
Zdaj se eden dalej merzi,
če ga jeza še derží.

Alexander Pope

Rondeau

Vže vejš, kéj si zanič'vala
moje majhine oči,
majhne stegne in' stopala
in' več majhinih reči,
vže vejš, kéj!

Ti scer fletnu černu gledaš,
ti me s hojo v serce vjedaš,
al kar nam je bòl vušeč,
je še ena majhna reč,
vže vejš, kéj.

Slavistična revija (https://srl.si) je ponujena pod licenco
Creative Commons, priznanje avtorstva 4.0 international.
URL https://srl.si/sql_pdf/SRL_2002_1_10.pdf | DOST. 29/01/26 16.21

VIRI IN LITERATURA

Lucija BAROVIČ, 1972/73: *Japljevi prevodi iz evropskega pesništva*. Eksplikacija na Oddelku za primerjalno književnost in literarno teorijo Filozofske fakultete. Ljubljana.

Kajetan GANTAR, 1978: Poglavje iz zgodovine slovenskega klasicizma: Sapfiška kitica v slovenščini. *Živa antika* 28/1–2. 179–89.

Alfonz GSPAN, 1978: *Cvetnik slovenske vezane besede, 1*. Ljubljana: SM.

Friedrich HAGEDORN (brez letnice): *Sämmtliche Poetische Werke*. Leipzig: Philipp Reclam jun.

Jurij JAPELJ, rkp.: *Pesmi, prevodi, dramatika*. Fotokopija v NUK, rkp. 10/61, orig. v Arhivu Slovenije (Priv. A. AS 892, Japelj).

Jože KORUZA, 1971: O začetkih slovenskega pesništva. *7. SSJLK. Zbornik predavanj*. Ljubljana: FF. 1–13. /Ponatis: *JiS* 17/7–8 (1971/72). 222–9./

Jože KORUZA, 1985: Obdobje razsvetljenstva v slovenski književnosti. *21. SSJLK. Zbornik predavanj*. Ljubljana: FF, 119–37. *The Poems of Alexander Pope*, 1963. Ur. John Butt. New Haven: Yale University Press.

Simon RUPAR, 1894: Dve stari slovenski pesmi. *LZ* 14/1. 62–4.

Tone SMOLEJ, 1999: Slovenska recepcija Jeana Racina. *SR* 47/3. 297–319.

Peter SVETINA, 2000: *Starejša slovenska posvetna verzifikacija*. Ljubljana.

Paul van TIEGHEM, 1963: *Zgodovina evropske in ameriške knjižeevnosoti od renesanse do danes*. Ljubljana: Mladinska knjiga.

Peter Svetina
Filozofska fakulteta v Ljubljani